

Steeds vaker gebruik van ouderschapsverlof

Francis van der Mooren en Martijn Souren

In 2010 namen 83 duizend werknemers met kinderen onder de acht jaar ouderschapsverlof op. Vooral vrouwen maakten gebruik van deze regeling, maar in toenemende mate ook mannen. Bijna 60 procent van de ouders die het verlof opnamen, kreeg het salaris geheel of gedeeltelijk doorbetaald. Doorbetaling was met name bij de overheid en in het onderwijs gebruikelijk. In deze sectoren was het opnemen van ouderschapsverlof dan ook erg gewild.

1. Inleiding

In Nederland wordt gestimuleerd dat moeders na de geboorte van hun kind blijven doorwerken en dat vaders meer zorgtaken op zich nemen (Taskforce Deeltijd-Plus 2010). Ouderschapsverlof kan moeders en vaders helpen om de zorg voor een kind beter te combineren met een betaalde baan.

In de Wet arbeid en zorg is vastgelegd dat ouders met kinderen tot acht jaar die minimaal een jaar werken bij hun huidige werkgever, de mogelijkheid hebben om ouderschapsverlof op te nemen. Wanneer een werknemer voor het eerst na 1 januari 2009 verlof opneemt, kan dat tot maximaal 26-maal de wekelijkse arbeidsduur. Vóór die tijd was dat maximaal 13-maal de arbeidsduur. Tevens is de duur waarover het ouderschapsverlof gespreid kan worden, uitgebreid van 6 maanden naar 12 maanden. Maatwerk is mogelijk: in overleg met de werkgever kunnen de duur en de omvang van het ouderschapsverlof worden geregeld.

Ouderschapsverlof is in principe onbetaald, maar in een cao of met de werkgever kan afgesproken worden dat het ouderschapsverlof (gedeeltelijk) wordt doorbetaald. In 2009 was in 13 procent van de cao's loondoorbetaling bij ouderschapsverlof geregeld (Beeksmas en Junger-Van Hoorn, 2010).

In dit artikel wordt nagegaan hoeveel werknemers van het recht op ouderschapsverlof gebruik hebben gemaakt. Het gaat om personen die het ouderschapsverlof in het hele afgelopen jaar volledig hebben opgenomen, en om personen die op het moment van enquêteren van ouderschapsverlof gebruik maken. Werknemers die al eerder gebruik hebben gemaakt van het recht op ouderschapsverlof, worden in de analyses buiten beschouwing gelaten.

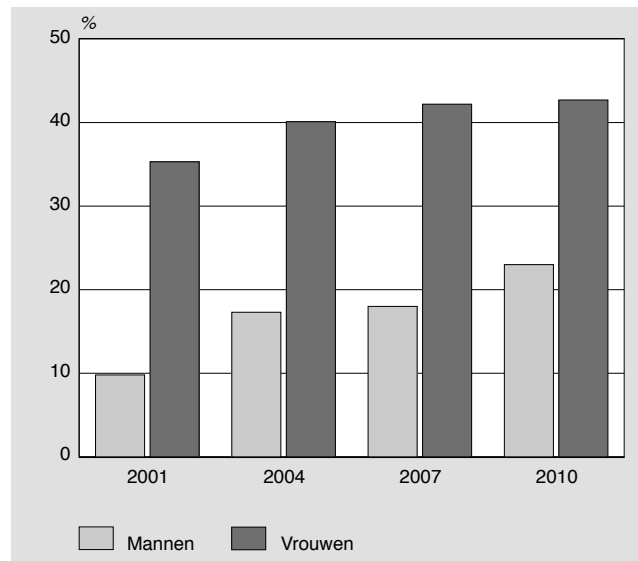
2. Gebruik ouderschapsverlof

Een derde maakt gebruik van ouderschapsverlof

In 2010 hadden 258 duizend werknemers recht op ouderschapsverlof. Van hen hebben 83 duizend werknemers daadwerkelijk ouderschapsverlof opgenomen, ongeveer een derde. In 2001 nam 20 procent van de werknemers ouderschapsverlof.

Vooral vrouwen maken gebruik van de ouderschapsverlof-regeling. Ruim vier op de tien vrouwen die in 2010 recht hadden op ouderschapsverlof, namen dit ook op. Van de mannen was dit iets minder dan een kwart. Mannen zijn de laatste jaren het ouderschapsverlof wel steeds meer gaan gebruiken. Maakte in 2001 nog 10 procent van de mannen gebruik van het recht op ouderschapsverlof, in 2010 was dat 23 procent. Onder vrouwen steeg dit percentage van 35 naar 43.

1. Gebruik van ouderschapsverlof, werknemers van 15 tot 65 jaar, naar geslacht

Mannen nemen minder uren ouderschapsverlof op dan vrouwen, maar voor een langere periode

Werknemers kunnen het ouderschapsverlof verspreid over een periode van maanden opnemen voor een vast aantal uren per week. Bij mannen en vrouwen die ouderschapsverlof opnemen, wordt de totale omvang van het verlof de laatste jaren steeds groter. De tendens is dat zowel vrouwen als mannen hun verlofuren uitsmeren over een langere periode. In 2010 namen vrouwen met ouderschapsverlof gemiddeld zo'n 10 uur verlof per week op, verspreid over

Staat 1
Omvang en duur van ouderschapsverlof, werknemers van 15 tot 65 jaar, naar geslacht

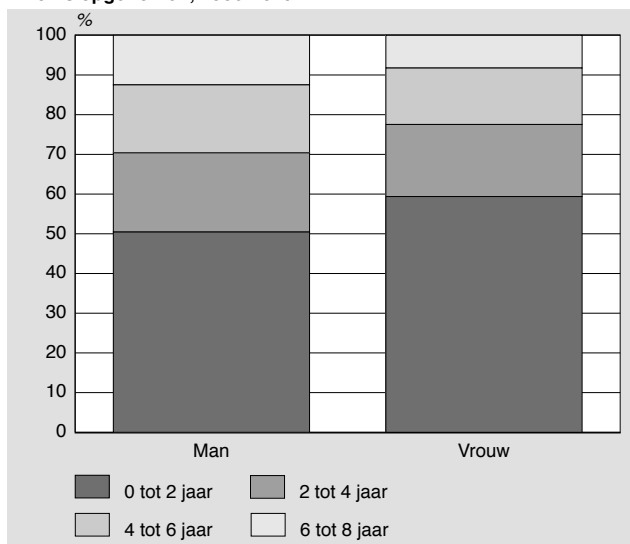
	Mannen	Vrouwen
Uren per week ouderschapsverlof		
2001	8	13
2004	9	11
2007	8	10
2010	8	10
Aantal maanden ouderschapsverlof		
2001	11	8
2004	10	9
2007	11	9
2010	14	11

11 maanden. In 2001 waren dat nog 13 uren gedurende 8 maanden. Mannen met ouderschapsverlof gebruikten gemiddeld 8 uur per week verlof voor de duur van bijna 14 maanden. In de loop der jaren hebben mannen het bij gemiddeld één dag per week gehouden, maar is de periode waarin ze dit verlof opnamen langer geworden. In 2001 bedroeg hun gemiddelde periode met verlof bijna 11 maanden.

Helft werknemers neemt verlof op vóór tweede verjaardag kind

Ouderschapsverlof kan worden opgenomen vanaf de geboorte van het kind tot het kind acht jaar wordt. Veel werknemers wachten niet zo lang en nemen vlak na de geboorte van het kind verlof op. Bijna zes op de tien vrouwen en de helft van de mannen namen in de periode 2006–2010 verlof op vóór de tweede verjaardag van het kind. Vanaf de

2. Gebruik van ouderschapsverlof, werknemers van 15 tot 65 jaar, naar geslacht en leeftijd van het kind waarvoor ouderschapsverlof is opgenomen, 2006/2010

tweede verjaardag van het kind nemen juist meer mannen ouderschapsverlof. Mannen maken dus gemiddeld wat later gebruik van hun recht op ouderschapsverlof dan vrouwen.

3. Ouderschapsverlof naar bedrijfstak

Ouderschapsverlof bij 56 procent van de werknemers betaald

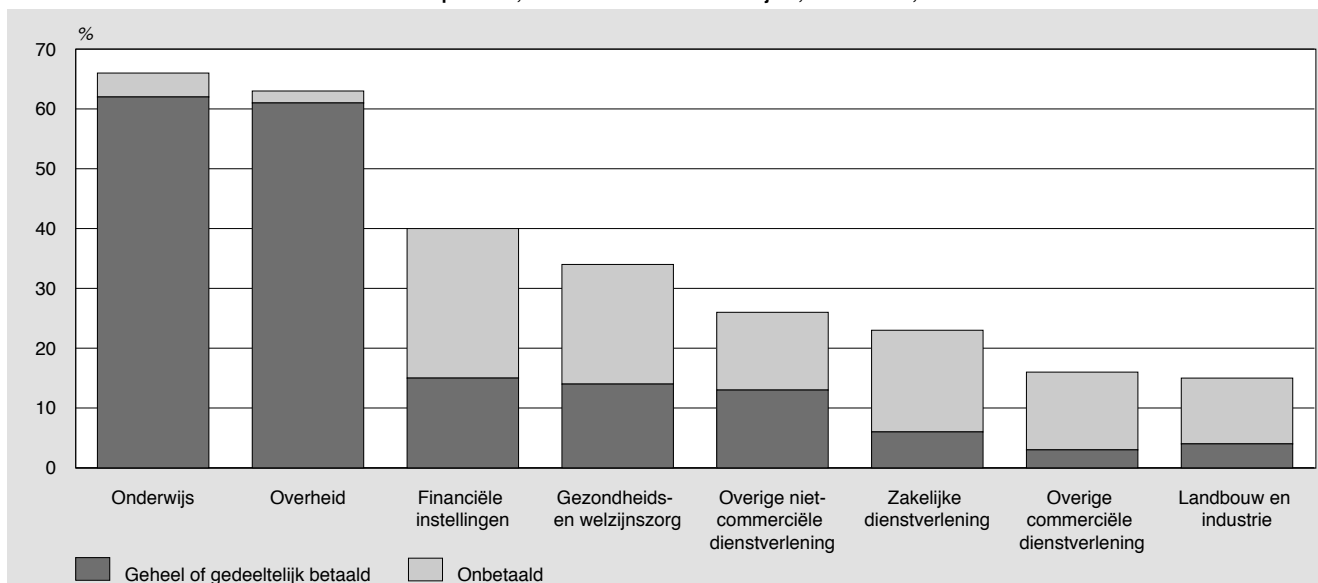
Werkgevers zijn niet verplicht om tijdens het ouderschapsverlof het salaris door te betalen. In de periode 2006–2010 is van 56 procent van de 83 duizend werknemers die van hun verlofrecht gebruik maakten het verlof geheel of gedeeltelijk betaald. Duidelijk is dat meer werknemers van hun verlofrecht gebruik maken als de verlofperiode wordt doorbetaald. Hoewel het aandeel dat het verlof betaald krijgt nauwelijks is veranderd, is toch het gebruik van ouderschapsverlof in de afgelopen jaren toegenomen. Deze toename in het gebruik van ouderschapsverlof is dus niet direct te herleiden naar een toename in de doorbetaling daarvan.

Ouderschapsverlof het meest gebruikelijk bij de overheid en in het onderwijs

Vooral bij de overheid en in het onderwijs maken veel werknemers gebruik van hun recht om ouderschapsverlof op te nemen. In de periode 2006–2010 nam gemiddeld twee derde van de werknemers in deze sectoren het verlof op. Bij de overige bedrijfstakken samen was dat slechts 21 procent. Dit verschil is deels zo groot doordat bij de overheid en in het onderwijs het ouderschapsverlof bijna altijd geheel of gedeeltelijk wordt doorbetaald. Bij banken en verzekeraars bijvoorbeeld, nam 40 procent van de werknemers ouderschapsverlof op, in de gezondheids- en welzijnszorg 34 procent. Van hen kreeg nog niet de helft het salaris doorbetaald.

Het verschil in het gebruik van ouderschapsverlof naar bedrijfstak is vooral bij mannen betrekkelijk groot. Bij de

3. Gebruik van betaald en onbetaald ouderschapsverlof, werknemers van 15 tot 65 jaar, naar sector, 2006/2010

overheid en in het onderwijs maakte 55 procent van de mannen die recht hadden ouderschapsverlof hiervan gebruik, tegen slechts 13 procent van de mannen in de overige sectoren. Bij vrouwen ging het om respectievelijk 74 procent (overheid en onderwijs) en 32 procent (overige sectoren). De verschillen tussen de overheid en het onderwijs enerzijds en de overige sectoren anderzijds zijn overigens beduidend kleiner bij hoogopgeleiden dan bij middelbaar- of laagopgeleiden. Zo nam 76 procent van de hoogopgeleide vrouwen bij de overheid en in het onderwijs ouderschapsverlof op tegenover 48 procent van de hoogopgeleide vrouwen in de overige sectoren. Bij de middelbaar opgeleide vrouwen was dit respectievelijk 71 procent en 27 procent, en bij de laagopgeleide vrouwen 64 procent en 14 procent. Mogelijk kunnen hoogopgeleiden het zich vaker permitteren om onbetaald ouderschapverlof op te nemen dan laagopgeleiden.

Staat 2
Gebruik van ouderschapsverlof, werknemers van 15 tot 65 jaar, naar sector, geslacht en opleidingsniveau, 2006/2010

	Totaal	Overheid en onderwijs	Overige sectoren
	%		
Totaal	28	66	21
Man	18	55	13
laag opleidingsniveau	10	44	8
middelbaar opleidingsniveau	15	56	10
hoog opleidingsniveau	27	56	20
Vrouw	41	74	32
laag opleidingsniveau	17	64	14
middelbaar opleidingsniveau	31	71	27
hoog opleidingsniveau	57	76	48

Technische toelichting

De gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuisen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking.

Doordat de groep respondenten waarop de cijfers over ouderschapsverlof betrekking hebben relatief klein is, wordt in een aantal grafieken gewerkt met een vijfjaarsgemiddelde. Op deze manier kunnen er ook over gedetailleerde variabelen uitspraken worden gedaan.

De uitsplitsingen naar verschillende sectoren zijn gebaseerd op een indikking van de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) '93.

Begrippen

Ouderschapsverlof

Verlofregeling voor ouders die ervoor moet zorgen dat werknemers werk en opvoeding zo goed mogelijk kunnen combineren. Vanaf 1 januari 2009 hebben werknemers recht op verlof van maximaal 26-maal de arbeidsduur per week zonder behoud van loon voor de verzorging van een kind jonger dan 8 jaar. Het verlof wordt per week opgenomen gedurende een aaneengesloten periode van ten hoogste zes maanden, het aantal uren verlof per week bedraagt ten hoogste de helft van de arbeidsduur per week. De wet biedt ruimte voor de werknemer om de werkgever te verzoeken het verlof voor een langere periode dan zes maanden op te nemen, het verlof op te nemen in ten hoogste drie perioden of meer dan de helft van de arbeidsduur per week op te nemen. De werkgever kan een dergelijk verzoek afwijzen op grond van zwaarwegende bedrijfsbelangen.

Andere manieren om het verlof op te nemen zijn mogelijk met instemming van de werkgever. In een cao kunnen uitsluitend afwijkende afspraken worden gemaakt over hoe het verlof wordt opgenomen, bijvoorbeeld voor meer uren per week of opgeknipt in meerdere delen. De totale duur van het verlof staat niet ter discussie (Beeksma en Junger-Van Hoorn, 2010).

Literatuur

Beeksma, M. en Junger-Van Hoorn, L. (2010). *Faciliteiten arbeid en zorg 2009. Een onderzoek naar CAO-afspraken met betrekking tot arbeid-en-zorgfaciliteiten*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving.

Taskforce DeeltijdPlus (2010). *De discussie voorbij. Eindrapport Taskforce DeeltijdPlus*. Amsterdam, Spinhex & Industrie Drukkerij.